

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
М. SZPUNAR
представено на 3 септември 2014 година¹

Дело C-375/13

Harald Kolassa
срещу
Barclays Bank plc
(Преюдициално запитване,

отправено от Handelsgericht Wien (Австрия)

„Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Компетентност по граждански и търговски дела — Потребителски договори — Потребител с местоживеене в държава членка, закупил на вторичния пазар от установен в друга държава членка посредник ценни книжа, емитирани от установена в трета държава членка банка — Компетентност по исковете срещу банката — емитент на тези ценни книжа“

I – Въведение

1. Може ли да се предяви иск срещу банка със седалище в Обединеното кралство, която е емитирала сертификати на първичния пазар в Германия, за отговорност на договорно и/или деликтно основание пред австрийската юрисдикция по местоживеене на увредения инвеститор, придобил такива сертификати на вторичния пазар? Тази проблематика е в основата на настоящото преюдициално запитване. Г-н Kolassa и Barclays Bank plc (наричана по-нататък „Barclays Bank“) са страните по спора, предмет на главното производство.

2. Handelsgericht Wien (търговски съд — Виена, Австрия) сезира Съда с четири преюдициални въпроса, отнасящи се до тълкуването на член 5, точка 1, буква а), на член 5, точка 3 и на член 15, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела².

¹ — Език на оригиналния текст: френски.

² — ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74.

3. В настоящото заключение често ще цитирам практиката на Съда по Конвенцията от 27 септември 1968 година относно компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела³ (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), като се има предвид, че доколкото Регламент № 44/2001 заменя Брюкселската конвенция, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на Конвенцията важи и за разпоредбите на посочения регламент, когато разпоредбите на тези актове могат да се квалифицират като еквивалентни⁴.

II – Правна уредба

A – Правото на Съюза

4. Съображение 11 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато [предметът] на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на [юридическите лица] трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

5. Глава II от този регламент (членове 2—31) урежда правилата за компетентност. Раздел 1 от тази глава (членове 2—4) е озаглавен „Общи разпоредби“. Член 2, параграф 1 от цитирания регламент предвижда, че „[п]ри условията на настоящия регламент, искове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

6. Раздел 2 от глава II (членове 5—7) от посочения регламент е озаглавен „Специална компетентност“. Съгласно член 5 от същия:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор - в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;
- б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:
 - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,
 - в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;

3 — ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3. Конвенция, изменена с Конвенцията от 9 октомври 1978 година за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия (ОВ L 304, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 16 и — изменен текст — стр. 77), Конвенцията от 25 октомври 1982 година за присъединяването на Република Гърция (ОВ L 388, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 118), Конвенцията от 26 май 1989 година за присъединяването на Кралство Испания и Португалската република (ОВ L 285, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 3) и Конвенцията от 29 ноември 1996 година за присъединяването на Република Австрия, Република Финландия и Кралство Швеция (ОВ C 15, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 11, стр. 164).

4 — Решение TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, т. 36 и цитираната съдебна практика).

в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а);

[...]

3. по дела относно [...] delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;

[...]“.

7. Съгласно член 15, параграф 1, който се намира в раздел 4 от глава II (членове 15—17) от Регламент № 44/2001:

„По отношение на дела във връзка с договор, сключен от лице — потребител, за цел, която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия, компетентността се определя от разпоредбите в настоящия раздел, без да се засяга разпоредбата на член 4 и член 5, точка 5, ако:

- а) се отнася до договор за продажба на стоки на изплащане чрез вноски, или
- б) се отнася за договор за заем, изплатим на части, или за някаква друга форма на кредит, предоставен за финансиране на продажбата на стоки, или
- в) във всички останали случаи, договорът е сключен с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държавата членка, където потребителят има местоживееене, или, ко[е]то с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава членка, и договорът попада в обхвата на тези дейности“.

8. Член 16, параграф 1 от същия регламент предвижда, че „[п]отребител може да заведе дело срещу другата страна по договора или в съдилищата на държава членка, в която тази страна има местоживееене, или в съдилищата по мястото, където има местоживееене потребителят“.

9. Съгласно член 24, който е част от раздел 7 от глава II от Регламента:

„Извън компетентността, която произтича от други разпоредби на настоящия регламент, компетентен е този съд на държава членка, пред който се яви ответникът. Това правило не се прилага, когато ответникът се явява, за да оспори компетентността на съда, или когато друг съд има изключителна компетентност по силата на член 22“.

10. Раздел 8 („Проверка на компетентността и допустимостта“) от глава II на Регламент № 44/2001 се състои от членове 25 и 26, съгласно които:

„Член 25

Когато съд на държава членка е сезиран с иск, който основно засяга дело, по отношение на което съдилищата на друга държава членка имат изключителна компетентност по силата на член 22, той служебно прогласява, че не е компетентен.

Член 26

1. Когато срещу ответник с местоживееене в една държава членка е предявен иск в съд на друга държава членка и той не се яви, съдът служебно прогласява, че не е компетентен, освен ако компетентността му произтича от разпоредбите на настоящия регламент.

2. Съдът спира разглеждането на делото дотогава, докато не бъде доказано, че ответникът е могъл да получи документа за образуване на производството или равностоен документ в достатъчен срок, който да му позволи да организира защитата си, или че са били предприети всички необходими стъпки за тази цел.

[...]“.

Б– Австрийското право

11. Член 11 от Закона за капиталовия пазар (Kapitalmarktgesetz) в редакцията, приложима по отношение на разглежданите в главното производство факти, предвижда по-специално условията за ангажиране на отговорността на емитента на проспект за вредите, претърпени от инвеститор, който се е доверил на съдържащата се в този проспект информация.

12. Член 26 от Закона за инвестиционните фондове (Investmentfondsgesetz) в редакцията, приложима по отношение на разглежданите в главното производство факти, по-специално прогласява, че преди да бъде сключен договор, на приобретателя на дял от чуждестранен инвестиционен фонд се предоставят безплатно текстът на приложимите за фонда разпоредби и/или уставът на инвестиционното дружество, проспект на чуждестранното инвестиционно дружество и копие от заявлението за сключване на договор и че проспектът трябва да съдържа всички данни, които към момента на подаване на заявлението са от съществено значение за преценката на дяловете в чуждестранния колективен инвестиционен фонд.

III – Фактите в основата на спора по главното производство и преюдициалните въпроси

13. Barclays Bank, установена в Лондон (Обединено кралство) банка, която има и клон във Франкфурт на Майн (Германия), е емитирала сертификати, които е продала на институционални инвеститори, сред които DAB Bank AG, установена в Мюнхен (Германия) банка. Не са били извършвани продажби на физически лица.

14. Сертификатите са били емитирани въз основа на базов проспект от 22 септември 2005 г. и общи условия от 20 декември 2005 г. (включващи приложения). По искане на Barclays Bank съобщение за базовия проспект е било публикувано и в Австрия. Сертификатите са били емитирани през 2006 г. Падежът на изплащане е през 2016 г.

15. Дружество, установено във Франкфурт на Майн, извършва сетълмента на тази покупка в качеството на клирингова къща. В това дружество се съхранява и глобалният сертификат.

16. DAB Bank AG е прехвърлила сертификатите на дъщерното си дружество в Австрия, direktanlage.at AG, което ги е препродало на физически лица, сред които и г-н Kolassa, с местоживеене в Австрия, който е инвестирал известна сума в тези сертификати.

17. Всеки път поръчките са направени и изпълнени от името на съответните дружества. Дружество direktanlage.at е изпълнило поръчката на г-н Kolassa съгласно Общите условия, приети от него, по „подсметка ценни книжа“ на инвеститора, т.е. direktanlage.at AG държи всички сертификати на клиентите си от свое име в Мюнхен и за тяхна сметка, като покриващи активи. Г-н Kolassa е имал само правото да му бъдат доставени сертификати за съответната част от покриващите активи, като самите сертификати не са му били прехвърлени.

18. Всъщност сертификатът е за корпоративна облигация под формата на дългова ценна книга на приносител. Сумата за изплащане и оттам — стойността на сертификата — се определя по индекс, базиран на портфейл от ценни книжа на няколко целеви фонда, така че стойността на сертификата е пряко свързана с този портфейл. С формирането и управлението на посочения портфейл е следвало да се ангажира дружество с ограничена отговорност, установено в Германия.

19. Управителят на това дружество използва влиянието си в него, за да инжектира нов капитал в мащабната си пирамидална схема за измама. През 2011 г. той е осъден в Германия на десет години и осем месеца лишаване от свобода за измама, подправка на документи и укриване на данъци.

20. Понастоящем стойността на сертификатите се определя на 0 EUR.

21. Г-н Kolassa предявява пред Handelsgericht Wien иск срещу Barclays Bank, позовавайки се както на договорни права (които произтичат от самия договор за облигационен заем, от придобиването на облигацията и от неизпълнението на преддоговорни задължения за защита и за предоставяне на информация), така и на деликтни права (поради нередности, допуснати в проспекта и при упражняването на контрол, по-специално в нарушение на Закона за капиталовия пазар и на Закона за инвестиционните фондове). Г-н Kolassa твърди, че сезираният съд е компетентен преди всичко на основание на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001, а при условията на евентуалност — на член 5, точка 1, буква а) и на член 5, точка 3 от посочения регламент.

22. Barclays Bank оспорва както твърденията за нарушение, отправени от г-н Kolassa, така и компетентността на сезирания съд.

23. С оглед на доводите на страните и на множеството висящи успоредни производства, Handelsgericht Wien счита за необходимо и целесъобразно да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1. а) Трябва ли изразът „[п]о отношение на дела във връзка с договор, сключен от лице — потребител, за цел, която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия“ в член 15, параграф 1 от Регламент [№ 44/2001] да се тълкува в смисъл, че
- i) ищецът — който в качеството на потребител е придобил дългова ценна книга на приносител на вторичния пазар и понастоящем предявява срещу емитента права, които са основани както на отговорността за проспекта, поради неизпълнение на задълженията за предоставяне на информация и за извършване на проверка, така и на условията по облигационния заем — може да се позовава на предвидената в тази разпоредба компетентност, когато с покупката на ценната книга от трето лице ищецът се е суброгирал в правата на лицето, първоначално записало облигацията, в рамките на договорното отношение между това лице и емитента?
 - ii) (при утвърдителен отговор на подточка i) ищецът може да се позовава на предвидената в член 15 от Регламент [№ 44/2001] компетентност и когато третото лице, от което потребителят е купил дълговата ценна книга на приносител, преди това я е придобило за цел, която може да се приеме, че не е извън неговата търговска дейност или професия, т.е. ищецът заема мястото, в договора за облигационен заем, на лице, което не е потребител?

- iii) (при утвърдителен отговор на подточки i) и ii)) ищецът потребител може да се позовава на компетентността при потребителски договори, предвидена в член 15 от Регламент [№ 44/2001], и когато приносител на дълговата ценна книга е не самият той, а третото лице, на което ищецът е възложил да закупи ценните книжа, което не е потребител и което съгласно уговореното държи от свое име тези ценни книжа фидуциарно за ищеца, като последният има спрямо това лице единствено облигационно право да иска доставка?
- б) (при утвърдителен отговор на буква а), подточка i)) Предоставя ли член 15, параграф 1 от Регламент [№ 44/2001] на съда, който трябва да се произнесе по договорни права, произтичащи от придобиване на облигации, допълнителна компетентност да се произнесе и по деликтни права, произтичащи от същото придобиване на облигации?
2. а) Трябва ли изразът „по дела, свързани с договор“ в член 5, точка 1, буква а) от Регламент [№ 44/2001] да се тълкува в смисъл, че:
- i) ищецът — който е придобил дългова ценна книга на приносител на вторичния пазар и понастоящем предявява срещу емитента права, които са основани както на отговорността за проспекта, поради неизпълнение на задълженията за предоставяне на информация и за извършване на проверка, така и на условията по облигационния заем — може да се позовава на предвидената в тази разпоредба компетентност, когато с покупката на ценната книга от трето лице ищецът се е суброгирал в правата на лицето, първоначално записало облигацията, в рамките на договорното отношение между това лице и емитента?
- ii) (при утвърдителен отговор на втори въпрос, буква а), подточка i)) ищецът може да се позовава на предвидената в член 5, точка 1, буква а) от Регламент [№ 44/2001] компетентност и когато приносител на дълговата ценна книга е не самият той, а третото лице, на което ищецът е възложил да закупи ценните книжа и което съгласно уговореното държи от свое име тези ценни книжа фидуциарно за ищеца, като последният има спрямо това лице единствено облигационно право да иска доставка?
- б) (при утвърдителен отговор на втори въпрос, буква а), подточка i)) Предоставя ли член 5, точка 1, буква а) от Регламент [№ 44/2001] на съда, който трябва да се произнесе по договорни права, произтичащи от придобиване на облигации, допълнителна компетентност да се произнесе и по деликтни права, произтичащи от същото придобиване на облигации?
3. а) Правата, които са основани на отговорността за проспекта съгласно законодателството в областта на капиталовите пазари, и правата, които са основани на неизпълнение на задълженията за осигуряване на закрила и за предоставяне на информация във връзка с емитирането на дългова ценна книга на приносител, представляват ли права, основани на деликтна или квазиделиктна отговорност по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент [№ 44/2001]?
- (при утвърдителен отговор на трети въпрос, буква а), първа алинея) Това важи ли и в случаите, когато лицето, което само не е приносител на дълговата ценна книга, а има само облигационно право да иска от приносителя, който държи фидуциарно ценните книжа за него, да му върне полученото, предявява тези права срещу емитента?
- б) Трябва ли изразът „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“ в член 5, точка 3 от Регламент [№ 44/2001] да се тълкува в смисъл, че при покупка на ценна книга въз основа на умишлено подвеждаща информация

- i) за мястото на настъпване на вредите следва да се счита местоживеенето на увреденото лице, което е мястото, където се намира центърът на неговите имуществени интереси?
 - ii) (при утвърдителен отговор на трети въпрос, буква б), подточка i)) Това важи ли и в случаите, когато нареждането за покупка и преводът на инвестиционната сума могат да бъдат оттеглени до сетълмента на сделката, а сетълментът е извършен в друга държава членка известно време след като е дебитирана сметката на увреденото лице?
4. При проверката на компетентността съгласно членове 25 и 26 от Регламент [№ 44/2001] съдът трябва ли да извърши действия по пълно събиране на доказателства във връзка със спорните факти, които са релевантни както за въпроса за компетентността, така и за съществуването на предявеното право („двойко релевантни факти“), или при произнасянето по въпроса за компетентността трябва да изхожда от истинността на твърденията на ищеца?“.

IV – Анализ

24. Запитващата юрисдикция посочва, че не е успяла да констатира наличие на „пряко“ договорно отношение между страните. Тя се нуждае от тълкуването на Съда, за да определи към коя от установените с Регламент № 44/2001 категории, които следва да се тълкуват самостоятелно (на свързаните с договор права или на правата, произтичащи от непозволено увреждане), се отнасят правата, предявени от г-н Kolassa.

A– По първия въпрос

25. С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска от Съда да установи дали в случай като разглеждания по главното производство са изпълнени условията по член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001, в резултат от което съгласно член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 г-н Kolassa би могъл да предяви в Австрия иск срещу Barclays Bank.

26. За да се установи компетентност на основание член 15, параграф 1 от посочения регламент, трябва да са изпълнени три условия. Първо, трябва да е налице потребител, т.е. лице, което не извършва търговска или професионална дейност⁵; второ, правото на иск трябва да е свързано с потребителски договор, сключен между потребителя и лице, което извършва търговски или професионални дейности; и накрая, на трето място, този договор трябва да попада в някоя от категориите, посочени в параграф 1, букви а)–в) от член 15.

27. Запитващата юрисдикция не уточнява кой от трите варианта по член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001 би могъл да е приложим (букви а), б) или в). Според мен единственият възможен вариант е буква в), съгласно която лицето, което извършва търговски или професионални дейности, трябва да ги осъществява в държавата членка, където потребителят има местоживеене, или което с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава членка, и договорът попада в обхвата на тези дейности. Прилагането на правилата за компетентност съгласно член 15, параграф 1, букви а) (договор за продажба на стоки на изплащане чрез вноски) и б) (договор за заем, изплатим на части, или някаква друга форма на кредит, предоставен за финансиране на продажбата на стоки) от Регламент № 44/2001 трябва да се отхвърли поради простата причина, че сертификатите не представляват стоки по смисъла на член 15, параграф 1, букви а) или б).

5 — Вж. по-специално решение *Česká spořitelna* (C-419/11, EU:C:2013:165, т. 32 и цитираната съдебна практика).

28. В настоящия случай първото и третото условие изглежда са изпълнени. Г-н Kolassa е действал като потребител, тъй като разглежданата сделка не попада в търговската или професионалната му дейност. Също така проспектът относно въпросния сертификат е публикуван в Австрия, след което Barclays Bank насочва дейността си към тази държава членка по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001.

29. Налице ли е обаче „договор, сключен от [...] потребител“? Това е ключовият аспект на първия въпрос.

30. Според нидерландското правителство от описаните от запитващата юрисдикция факти може да се направи извод, че г-н Kolassa и Barclays Bank фактически са поели насрещни задължения. По-точно нидерландското правителство структурира доводите си, както следва: съобразно правилата за изчисление, описани в проспекта, Barclays Bank била длъжна да изплати обратно облигационния заем на г-н Kolassa. Последният бил длъжен да плати цената на облигацията. Действително субектът, осъществяващ доверително управление, не издал сертификат на г-н Kolassa, който имал само право да му бъде доставена дълговата ценна книга на приносител, но този сертификат все пак материализирал правото потребителят да иска от Barclays Bank изплащането на определена сума. Ето защо Barclays Bank била длъжник на лицето, закупило облигация, въпреки че съгласно общите условия на субекта, осъществяващ доверително управление, сертификатът оставал на съхранение от този субект. Това означавало, че при всички положения г-н Kolassa трябва да се счита за притежател на облигацията в икономически смисъл.

31. От своя страна г-н Kolassa добавя, че след като член 15 от Регламент № 44/2001 цели да защити потребителя, този член следва да се тълкува широко.

32. Тези доводи според мен са неубедителни.

33. Според постоянната съдебна практика понятията, използвани в Регламент № 44/2001, и по-конкретно съдържащите се в член 15, параграф 1 от него, трябва да се тълкуват самостоятелно, главно на основата на системата и целите на посочения регламент, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки⁶. Понятието „договор, сключен от [...] потребител“ обаче не зависи от квалификациите на националното право.

34. Съгласно практиката на Съда по силата на самия текст, както на въвеждащата част на член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001, така и на буква в) от същия параграф, се изисква да има „договор, сключен“ от потребителя с лице, което извършва търговски или професионални дейности⁷. Освен това тази констатация се потвърждава от заглавието на глава II, раздел 4 от този регламент, част от който е член 15 и който се отнася до „[к]омпетентност при [сключването на] потребителски [8] договори“⁹.

35. Моето мнение е, че не е налице *сключване* на договор по смисъла на член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001 и следователно посоченият член не се прилага в случай като настоящия.

36. Действително в качеството си на австрийски потребител г-н Kolassa е възнамерявал да вземе участие в инвестиционната операция, осъществявана от Barclays Bank в качеството ѝ на английско дружество емитент и разгласена в Австрия чрез нарочен проспект. Той твърди, че банката, с която е сключил договор, direktanlage.at AG, не е поела никакъв стопански риск.

6 — Вж. в този смисъл решения Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, т. 33), Pammer и Hotel Alpenhof (C-585/08 и C-144/09, EU:C:2010:740, т. 55), Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542, т. 28) и Česká spořitelna (EU:C:2013:165, т. 25).

7 — Решение Ilsinger (C-180/06, EU:C:2009:303, т. 53).

8 — Курсивът е мой.

9 — Решение Ilsinger (EU:C:2009:303, т. 53).

37. Тази констатация обаче не би могла да обоснове извода, че между г-н Kolassa и Barclays Bank е съществувал договор.

38. Г-н Kolassa е имал само договор, сключен с direktanlage.at AG. Известно ми е, че съгласно приложимото национално право Barclays Bank има определени задължения към г-н Kolassa¹⁰. Тези задължения обаче не произтичат от сключването на договор между г-н Kolassa и direktanlage.at AG.

39. Също не намирам основание за възприемането на по-широко или „икономическо“ тълкуване на член 15 от Регламент № 44/2001, което би било в разрез с текста на посочената разпоредба, тъй като би било необходимо да се предостави закрила на потребителя като по-слаба страна.

40. Член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001 представлява отклонение както от установеното в член 2, параграф 1 от него общо правило за компетентност, съгласно което спорът е подсъден на съдилищата на държавата членка, където ответникът има местоживееене, така и от установеното в член 5, точка 1 от същия регламент правило за специална компетентност при договорите, съгласно което компетентен е съдът по мястото, където задължението, което е в основата на иска, е изпълнено или е трябвало да бъде изпълнено¹¹.

41. В това отношение е вярно, че макар целта на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 е да защити потребителите, това не означава, че тази защита е абсолютна¹². Посочената разпоредба е с ясен текст и балансира интересите на потребителя и лицето, упражняващо търговска или професионална дейност. Тъй като представлява отклонение от общото правило, тя трябва да се тълкува стеснително¹³.

42. Основната цел на Регламент № 44/2001 е да осигури правната сигурност при определянето на съдебната компетентност във вътрешния пазар. В този смисъл съображение 11 от Регламента предвижда, че правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими.

43. Да се приеме, че в случай като разглеждания е компетентен съдът по местоживееене на потребителя, би било в противоречие с тази предвидимост.

44. Предлагам на Съда да не жертва ясения текст на член 15 от Регламент № 44/2001, както и целта му с оглед на общата структура на регламента, възприемайки „икономическия“ подход с цел да защити потребителя. Действия в тази насока би следвало да предприеме законодателят на Съюза, ако констатира необходимост от тях¹⁴.

45. Ето защо предлагам на Съда да отговори на първия въпрос, че член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква сключването на договор между страните по спор. Когато потребител е придобил сертификат, представляващ корпоративна облигация под формата на дългова ценна книга на приносител, не от емитента на сертификата, а от трето лице, което от своя страна го е получило от емитента, между потребителя и емитента на сертификата не е налице сключен договор.

10 — В заседанието представителят на Barclays Bank посочи, че въпросният сертификат се урежда от германското гражданско право. Той представлявал дългова ценна книга на приносител, уредена съгласно нормите на член 793 и сл. от германския Граждански кодекс. От тази ценна книга г-н Kolassa черпел определени права, например правото да му бъде възстановена сумата при настъпване на падежа. Тези права били определени по закон и не произтичали от договорно правоотношение.

11 — Решения Pammer и Hotel Alpenhof (EU:C:2010:740, т. 53) и Mühlleitner (EU:C:2012:542, т. 26).

12 — Решения Pammer и Hotel Alpenhof (EU:C:2010:740, т. 70) и Mühlleitner (EU:C:2012:542, т. 33).

13 — Вж. решение Mühlleitner (EU:C:2012:542, т. 27).

14 — За опитите да се засили закрилата на инвеститора (потребител) вж. *Von Hein, J. Verstärkung des Kapitalanlegerschutzes: Das Europäische Zivilprozessrecht auf dem Prüfstand.* — *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* (2011), стр. 369—373, и по-специално стр. 372.

Б– По втория въпрос

46. С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество поставя същите въпроси като разгледаните до момента, но тук се позовава на правилото на член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001, съгласно което „по дела, свързани с договор“ срещу дадено лице може да бъде предявен иск в съда по мястото на изпълнение на съответното задължение.

47. С въпроса си запитващата юрисдикция изглежда изхожда от идеята, че увреденото лице *се е суброгирано* в правата на лицето, първоначално записало облигацията, в рамките на сключения с емитента договор. Ако за запитващата юрисдикция се налага изводът, че г-н Kolassa се е суброгиран в правата на това лице, доколкото е *придобил всички права и задължения* на direktanlage.at AG и поради това е станал страна по договора, сключен с Barclays Bank, според мен би могло да се говори за „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001. По-нататъшното изложение защитава обратната теза, тъй като самата запитваща юрисдикция констатира в мотивите си за запитването, че съгласно общите разпоредби на австрийското гражданско право г-н Kolassa не е встъпил в договорно отношение с Barclays Bank.

48. Както Съдът, така и доктрината¹⁵ тълкуват по различен начин понятието за договор в рамките съответно на член 15 и на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001.

49. В рамките на член 5, точка 1 Съдът тълкува самостоятелно и широко понятието „дела, свързани с договор“¹⁶. По-специално Съдът счита, че този член не изисква *сключването* на договор¹⁷. Идентифицирането на договорно задължение е все пак абсолютно необходимо за прилагането на тази разпоредба, като се има предвид, че съдебната компетентност по силата на същата е установена в зависимост от мястото, където договорното задължение, което е в основата на иска, е изпълнено или е трябвало да бъде изпълнено.

50. Действително съгласно постоянната съдебна практика, установена с решение Handte¹⁸, не би могло да се приеме, че изразът „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001¹⁹, обхваща случаи, в които не съществува никакво задължение, поето доброволно от една страна към друга. По това дело става дума за верижни международни договори за стоки, при които договорните задължения на страните са различни по различните договори, поради което правата по договора на последващия приобретател срещу неговия непосредствен праводател не са непременно еднакви със задълженията на производителя в правоотношението му с първоначалния купувач²⁰.

51. В настоящия случай сделките между различните страни по-трудно се поддават на категоризация. По подобие на делото, по което е постановено решение Handte (EU:C:1992:268), обаче са налице верижни договори и няма как да се приеме, че между г-н Kolassa и Barclays Bank съществува „задължение, поето доброволно от една страна към друга“.

15 — Вж. например *Kropholler* и *J. et Von Hein*, *J. Europäisches Zivilprozessrecht*, 9. ed., Verlag Recht und Wirtschaft, Frankfurt am Main, 2011, art. 5, EuGVO par. 6; *Geimer*, *R. Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 3. ed., Verlag C.H. Beck, München, 2010, art. 5, EuGVVO par. 24 и *Bach*, *I. Was ist wo Vertrag und was wo nicht?* — *Internationales Handelsrecht* (2010), стр. 17—25, и по-специално стр. 23.

16 — Решение *Engler* (EU:C:2005:33, т. 33 и 48). В това решение Съдът се позовава на заключението на генералния адвокат Jacobs, съгласно което този подход изглежда отразява имплицитното намерение, заложено в текста на различните езици на тази разпоредба, чийто смисъл е много по-широк отколкото на член 15 от Регламент № 44/2001. Вж. заключението на генералния адвокат Jacobs по дело *Engler* (C-27/02, EU:C:2004:414, т. 38).

17 — Решения *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 22) и *Česká spořitelna* (EU:C:2013:165, т. 46).

18 — C-26/91, EU:C:1992:268, т. 15. Вж. и решение *OTP Bank* (C-519/12, EU:C:2013:674, т. 23 и цитираната съдебна практика).

19 — Държа да уточня, че в решение *Handte* (EU:C:1992:268) Съдът тълкува член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция.

20 — Решение *Handte* (EU:C:1992:268, т. 17).

52. От тази съдебна практика следва, че между г-н Kolassa и Barclays Bank няма договорно правоотношение по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001.

53. Държа да повтори, както подчертава и запитващата юрисдикция, че съгласно приложимото национално право Barclays Bank има някои задължения към г-н Kolassa. Тези задължения обаче не са свързани с договори по смисъла на посочената разпоредба.

54. Ето защо предлагам на Съда да отговори на втория въпрос, че член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква наличието на договорно правоотношение в смисъла на задължение, поето доброволно от една страна към друга. Такова правоотношение отсъства в случая, когато физическо лице е придобило сертификат, представляващ корпоративна облигация под формата на дългова ценна книга на приносителя, не от емитента на сертификата, а от трето лице, което своя страна го е получило от емитента.

В– По третия въпрос

55. Предмет на третия въпрос е правилото за специалната компетентност, предвидено в член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001. Запитващата юрисдикция иска да установи дали искът, който се основава на твърдяната непълнота или неяснота на проспекта с информация относно операцията, както и на предполагаемата липса на контрол над управлението на средствата, спрямо които сертификатите се индексират, може да се квалифицира като деликтен или квазиделиктен иск по смисъла на член 5, точка 3 от посочения регламент.

56. Главната причина за въвеждането на правилото за специалната компетентност, установено с член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, съгласно постоянната практика на Съда се основава на наличието на особено тясна връзка между спора и юрисдикцията по мястото, където е настъпило вредоносното събитие, която обосновава предоставянето на компетентност на тази юрисдикция за целите на добро правораздаване и надлежната организация на процеса²¹. Всъщност съдът по мястото, където е настъпило вредоносното събитие, по принцип е най-подходящият да се произнесе по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства²².

57. На първо място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали правата, които са основани на отговорността на емитента за проспекта, и правата, които са основани на неизпълнение на задълженията за осигуряване на закрила и за предоставяне на информация във връзка с емитирането на дългова ценна книга на приносителя, могат да се считат за права, основани на „delict или quasi delict“ по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

58. Отговорът на този подвъпрос е очевидно положителен. Най-напред това — самостоятелно — понятие включва всякакви искове, които са насочени към ангажиране на отговорността на ответника и не са свързани с договор по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001²³. Сам по себе си член 5, точка 3 от този регламент не изключва определени сфери. Доктрината потвърждава това становище, като подчертава, че поначало този член е приложим във връзка с вреди, претърпени от инвеститори²⁴, и по-специално във връзка с отговорността за проспекта²⁵.

21 — Вж. решение Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, т. 24 и цитираната съдебна практика).

22 — Пак там (т. 24 и цитираната съдебна практика).

23 — Вж. решения Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, т. 17 и 18) и Engler (EU:C:2005:33, т. 29).

24 — Решение Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364).

25 — Вж. по-специално *Bachmann*, G. Die internationale Zuständigkeit für Klagen wegen fehlerhafter Kapitalmarktinformation. — *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, vol. 27, 2007, стр. 77–86, и по-специално стр. 81; *Kropholler*, J. и *Von Hein*, J., цит. съч. т. 74.

59. Що се отнася до определянето на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, запитващата юрисдикция иска да установи дали мястото на настъпване на вредоносното събитие се счита, че е в местоживеенето на увредения като център на неговите имуществени интереси, т.е. в Австрия.

60. Съгласно постоянната съдебна практика, когато мястото на настъпване на събитието, което може да ангажира деликтна или квазиделиктна отговорност, не съвпада с мястото, където това събитие е довело до вреда, изразът „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, може да обхваща две различни места, а именно мястото на настъпване на вредата²⁶ и мястото на настъпване на събитието²⁷, което е причинило тази вреда²⁸.

61. Освен това по дело Kronhofer (EU:C:2004:364) Съдът постановява, че член 5, точка 3 от Брюкселската конвенция трябва да се тълкува в смисъл, че изразът „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, не визира местоживеенето на ищеца, където се намира „центърът на имуществените му интереси“, *единствено защото* там е претърпял имуществена вреда, произтичаща от загубата на части от неговото имущество, настъпила и претърпяна в друга договаряща държава²⁹. Що се отнася до тази специална компетентност по член 5, точка 3, Съдът възприема тезата на генералния адвокат Léger, който в заключението си по това дело отбелязва, че няма никакво основание да се предостави компетентност на юрисдикциите от договаряща държава, различна от тази, на чиято територия е настъпило вредоносното събитие и са се материализирали вредите, т.е. всички елементи от състава на отговорността³⁰. Такова предоставяне на компетентност не би отговаряло на никаква обективна потребност от гледна точка на доказването или организацията на процеса³¹.

62. Ето защо се поставя въпросът кои са елементите от състава на евентуалната отговорност по настоящото дело.

63. Въпреки че фактите, изложени в акта за запитване, не съдържат достатъчно конкретни данни, за да отпаднат всякакви съмнения относно определянето на мястото на настъпване на вредите, все пак ясно личи, че обстоятелствата по настоящото дело не са сходни с тези по делото, по което е постановено решение Kronhofer (EU:C:2004:364). Напомням, че по това дело ищецът в главното производство, г-н Kronhofer, с местоживеене в Австрия, сключва договор по телефона с физически лица с местоживеене в Германия във връзка с кол опции за закупуването на акции и поради това прехвърля дължимата сума в инвестиционна сметка в Германия.

64. За сметка на това по настоящото дело Barclays Bank публикува проспект в Австрия. Това е индичия за наличието на вредоносно събитие, което може да бъде основание за съдебна компетентност по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

65. Според мен, когато се публикува проспект в една или повече държави членки, във всеки отделен случай може да има вредоносно събитие, което да обоснове наличието на съдебна компетентност по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.

26 — Наречено „Erfolgsort“ в германската доктрина и „miejsce wystąpienia szkody“ в полската доктрина.

27 — Наречено „Handlungsort“ в германската доктрина и „miejsce powstania zdarzenia powodującego szkodę“ в полската доктрина.

28 — Вж. решения Bier (21/76, EU:C:1976:166, т. 24), Zuid-Chemie (EU:C:2009:475, т. 23) и Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, т. 23).

29 — Решение Kronhofer (EU:C:2004:364, т. 21).

30 — Вж. заключение Kronhofer на генералния адвокат Léger (C-168/02, EU:C:2004:24, т. 46).

31 — Решение Kronhofer (EU:C:2004:364, т. 18).

66. В този контекст съм склонен, както предлага Комисията в становището си, да се прибягне до решение *Shevill и др.*³², в което Съдът тълкува израза „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, в смисъл, че в случай на клевета, съдържаща се в статия в пресата, разпространена в няколко договарящи държави, увреденото лице може да предяви иск за вреди срещу издателя и пред съдилищата във всяка държава, в която публикацията е била разпространена и където увреденото лице твърди, че е доброто му име е било накърнено, като искът обхваща само вредите, претърпени в страната, чиято юрисдикция е сезирана. Тази концепция е потвърдена в решение *eDate Advertising и др.*³³.

67. Ето защо предлагам на Съда да отговори на третия въпрос, че член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася за всеки иск, който е насочен към ангажиране на отговорността на ответника и не е свързан с договор по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001. Първата разпоредба включва законоустановената отговорност, ангажирана във връзка с проспекта. Изразът „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, съдържащ се в член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, трябва да се тълкува в смисъл, че включва местоживеенето на притежателя на сертификати, ако публикуването на проспекта в държавата членка по местоживеенето на притежателя е в основата на имуществената вреда.

Г– По четвъртия въпрос

68. С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали при проверката на компетентността тя трябва да извърши действия по пълно събиране на доказателства, или да изхожда от истинността на твърденията на ищеца по главното производство.

69. Като начало следва да се напомни, че компетентността на съда се определя от самостоятелните правила на Регламент № 44/2001, докато по същество делото се решава в съответствие с приложимото национално право, определено в съответствие с правилата във връзка с колизията на закони, отнасящи се до договорните³⁴ или извъндоговорните³⁵ задължения.

70. Запитващата юрисдикция не изяснява защо се позовава на членове 25 и 26 от Регламент № 44/2001. Според мен тези членове нямат връзка с поставения въпрос. Видно от текста на член 25, той се отнася единствено до изключителната компетентност по член 22 от Регламент № 44/2001.

71. Въпросът за обхвата на проверката се поставя във връзка с всички правила за компетентност по Регламент № 44/2001.

72. Считаю, че наличната съдебна практика вече ни дава няколко насоки, позволяващи да се отговори на този въпрос, които също са посочени и в акта за запитване.

73. Регламент № 44/2001 не уточнява обхвата на задълженията за контрол, които националната юрисдикция следва да изпълнява при проверката на своята компетентност. От постоянната съдебна практика следва, че Брюкселската конвенция има за цел не да уеднакви процесуалните правила на договарящите държави, а да разпредели съдебната компетентност за разрешаването

32 — C-68/93, EU:C:1995:61, т. 33.

33 — C-509/09 и C-161/10, EU:C:2011:685, т. 52.

34 — Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, стр. 6).

35 — Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II) (ОВ L 199, стр. 40).

на спорове по граждански и търговски дела в отношенията между договарящите държави и да улесни изпълнението на съдебните решения³⁶. Пак от постоянната съдебна практика следва, че сезираната юрисдикция следва да вземе предвид приложимите национални процесуални правила, стига прилагането им да не накърнява полезния ефект на Брюкселската конвенция³⁷.

74. В този смисъл Съдът е постановил, че ищецът се ползва от подсъдността по мястото на изпълнение на договора съгласно член 5, параграф 1 от Брюкселската конвенция дори ако сключването на договора в основата на иска е предмет на спор между страните³⁸. Той е уточнил също, че е в духа на правната сигурност сезираният национален съд да може да се произнася относно собствената си компетентност на основание на правилата на въпросната конвенция, без да се налага да разглежда делото по същество³⁹.

75. Неотдавна Съдът прие, че във фазата на проверката на международната компетентност сезираната юрисдикция не преценява нито допустимостта, нито основателността на отрицателния установителен иск съгласно правилата на националното право, а само установява връзката с държавата на сезирания съд, обосноваваща компетентността ѝ по силата на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001⁴⁰. Той също така приема, че за целите на прилагането на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 сезираната юрисдикция може, само за да провери компетентността си съгласно тази разпоредба, да приеме за доказани твърденията на ищеца, що се отнася до предпоставките на деликтната или квазиделиктната отговорност⁴¹.

76. При това положение сезираната с разрешаването на спор юрисдикция не може, както изглежда допуска запитващата юрисдикция, да се основава единствено на данните, посочени от ищеца, за да установи, че е компетентна. За да осигури полезния ефект на Регламент № 44/2001, тя трябва да вземе предвид всички сведения на нейно разположение.

77. В този контекст считам, че член 24 от Регламент № 44/2001 би бил изпразнен от нормативно съдържание, ако ответникът няма възможност да представи своите доводи относно компетентността на сезираната юрисдикция. Всъщност тази разпоредба изрично предвижда възможността ответникът да представи доводите си относно компетентността.

78. Сезираната юрисдикция обаче не бива да забавя проверката на компетентността поради събирането на доказателства. Тя трябва да направи оценка *prima facie* на своята компетентност.

79. Поради това според мен национални процесуални правила като описаните от запитващата юрисдикция, съгласно които сезираната юрисдикция трябва единствено да се увери във вероятната основателност на твърденията на ищеца, без евентуално представените от ответника данни да бъдат взети под внимание, са в разрез с полезния ефект на Регламент № 44/2001.

80. Ето защо предлагам на Съда да отговори на четвъртия въпрос, че за да определи компетентността си съгласно разпоредбите на Регламент № 44/2001, сезираната със спор юрисдикция трябва в рамките на контрол *prima facie* да прецени всички сведения, с които разполага, включително евентуално представените от ответника.

36 — В тази връзка вж. решения Shevill и др. (EU:C:1995:61, т. 35), Italian Leather (C-80/00, EU:C:2002:342, т. 43) и DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, т. 23).

37 — Решения Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, т. 19 и 20) и Shevill и др. (EU:C:1995:61, т. 36).

38 — Решение Effer (38/81, EU:C:1982:79, т. 8).

39 — Решение Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, т. 27).

40 — Решение Folien Fischer и Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, т. 50).

41 — Решение Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, т. 20).

V – Заключение

81. Предвид изложените дотук съображения предлагам Съдът да отговори на поставените от *Handelsgericht Wien* преюдициални въпроси, както следва:

- 1) Член 15, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че изисква сключването на договор между страните по спор. Когато потребител е придобил сертификат, представляващ корпоративна облигация под формата на дългова ценна книга на приносител, не от емитента на сертификата, а от трето лице, което от своя страна го е получило от емитента, между потребителя и емитента на сертификата не е налице сключен договор.
- 2) Член 5, точка 1, буква а) от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква наличието на договорно правоотношение в смисъла на задължение, поето доброволно от една страна към друга. Такова правоотношение отсъства в случая, когато физическо лице е придобило сертификат, представляващ корпоративна облигация под формата на дългова ценна книга на приносител, не от емитента на сертификата, а от трето лице, което от своя страна го е получило от емитента.
- 3) Член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася за всеки иск, който е насочен към ангажиране на отговорността на ответника и не е свързан с договор по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001. Първата разпоредба включва законоустановената отговорност, ангажирана във връзка с проспекта. Изразът „мястото, където е настъпило вредоносното събитие“, съдържащ се в член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, трябва да се тълкува в смисъл, че включва местоживеенето на притежателя на сертификати, ако публикуването на проспекта в държавата членка по местоживеенето на притежателя е в основата на имуществената вреда.
- 4) За да определи компетентността си съгласно разпоредбите на Регламент № 44/2001, сезираната със спор юрисдикция трябва в рамките на контрол *prima facie* да прецени всички сведения, с които разполага, включително евентуално представените от ответника.